

Mennta- og barnamálaráðuneytið
Kalkofnsvegur 2
101 Reykjavík
Sent á samráðsgátt

Reykjavík, 28. október 2026

Efni: Umsögn Samtaka iðnaðarins um þingsályktunartillögu að þriðju aðgerðaráætlun menntastefnu til 2030

Samtök iðnaðarins (hér eftir „SI“ eða „samtökin“) hafa tekið til umsagnar tillögu til þingsályktunar um þriðju aðgerðaráætlun menntastefnu til 2030, mál nr. S-210/2026, sem birt var í Samráðsgátt stjórnvalda 17. október 2026.

Samtökin fagna áherslum á bættan námsárangur, aukin gæði kennslu, fjölbreytt námsgögn og eflingu STEM-greina. Menntun og hæfni mannauðsins eru grundvallarforsendur verðmætasköpunar, nýsköpunar og samkeppnishæfni Íslands. Til að mæta framtíðaráskorunum þarf menntakerfið að tryggja að fleiri öðlist þá þekkingu og færni sem atvinnulífið þarfnast og að námsframboð þróist í takt við tæknibreytingar og þarfir samfélagsins.

Öflug grunnmenntun og samstarf um STEM

Samtökin leggja ríka áherslu á að efla grunnfærni nemenda í læsi, stærðfræði og náttúrugreinum, bæta námsgögn og styrkja starfsþróun kennara, líkt og boðað er með aðgerðum 1.1, 1.2, 1.8, 1.9, 2.1 og 2.3. Slíkar aðgerðir eru mikilvæg forsenda þess að fleiri nemendur hafi þekkingu og sjálfstraust til að velja nám í iðn-, tækni- og raunvísindagreinum. Tryggja þarf að aðgerðunum fylgi raunhæf fjármögnun svo þær skili árangri í skólastarfi, eins og kemur fram í umsögn SI og samtaka menntatæknifyrirtækja um sama málefni.

SI fagna áherslu á eflingu STEM-greina á framhaldsskólastigi og því að samtökin séu tilgreind sem samstarfsaðili við mótun viðmiðunarbrautar í STEM-greinum, sbr. aðgerð 5.1. Mikilvægt er að efla samstarf framhaldsskóla og háskóla um nauðsynlegan undirbúning nemenda í stærðfræði og raunvísindum og tryggja að nám á fyrri skólastigum veiti traustan grunn til frekara náms. Aðgerð 5.4 kveður á um að háskólar vinni með framhaldsskólum að brú milli skólastiga í stærðfræði og raunvísindum, m.a. með sameiginlegum viðmiðum um það sem nýnemi á að kunna við upphaf háskólanáms. Samtökin leggja til að tryggð verði formleg aðkoma SI og fyrirtækja í tækni- og hugverkaiðnaði að samstarfsverkefnum háskóla á sviði gervigreindar og STEM undir þeirri aðgerð.

Fjölgun námsplássu og efling iðn- og starfsnáms

Samtök iðnaðarins telja brýnt að fjölgun námsplássu í iðn- og starfsnámi verði sérstakt forgangsverkefni í aðgerðaráætluninni. Skortur á iðnmenntuðu starfsfólki hefur hamlað vexti, verðmætasköpun og samkeppnishæfni íslensks atvinnulífs, á sama tíma og fjöldi áhugasamra umsækjenda hefur ekki komist að í iðnnámi.¹ Samkvæmt greiningum SI frá árinu 2023 hafði um 600–1.000 nemendum verið vísað frá iðnnámi árlega.²

¹ [Samtök iðnaðarins greining, 2024 10 Mannauður Fact Sheet](#)

² <https://www.si.is/media/file/greining-sifleiri-thurfa-ad-ljuka-idnnami02-11-2023.pdf>

Samtökin kalla eftir fjölgun námsplássna fyrir árið 2027. Í því samhengi þarf að greina þróun námsplássna frá árinu 2011 til dagsins í dag og setja hana í samhengi við fólksfjölgun, en íbúum landsins hefur fjölgað um tugi þúsunda á tímabilinu. Meta þarf hvort framboð námsplássna hafi haldið í við fjölgun íbúa, aukna aðsókn og breytta hæfnipörf atvinnulífsins. Fjölgun námsplássna þarf að fylgja viðeigandi fjármögnun fyrir 19 ára og eldri, því það er hópurinn sem kemst ekki inn í skólana í iðnnám eða inn til að klára námið sitt vegna plássleysis. Fjármögnun þarf að taka mið af raunverulegum kostnaði iðnnáms og gera skólum kleift að fjölga nemendum án þess að skerða gæði námsins.

Þá þarf að bæta verulega gagnasöfnun um raunverulega eftirspurn og synjanir. Við innritun geta umsækjendur valið þrjá framhaldsskóla og tvær námsbrautir í hverjum skóla. Umsækjandi sem fær skólavist í þriðja skóla á námsbraut sem hann setti í annað val getur þannig talist hafa fengið skólavist, þótt hann hafi ekki komist inn á þá námsbraut sem hann setti í fyrsta val í fyrsta skóla. Það að fá skólavist er ekki það sama og að fá inngöngu í það nám sem nemandi vill stunda. Núverandi framsetning gagna vanmetur sennilega eftirspurn eftir iðnnámi.

Samtökin kalla eftir aðgengilegum og sundurliðuðum gögnum um fyrsta námsval umsækjenda, niðurstöður innritunar og synjanir eftir skólum, námsbrautum og aldri. Ákvarðanir um námsframboð þurfa að byggjast á heildstæðum gögnum um aldurssamsetningu starfsfólks í einstökum iðngreinum, fyrirsjáanleg starfslok og framtíðarhæfnipörf atvinnulífsins eins og nágrannaþjóðir okkar gera. Þannig má tryggja nauðsynlega nýliðun, forgangsraða fjárfestingum og veita nemendum áreiðanlegar upplýsingar um náms- og atvinnutækifæri.

Nútímalegar námskrár og efling Nemastofu atvinnulífsins

Samtökin leggja áherslu á að námskrár og hæfniviðmið í iðn- og starfsnámi verði endurskoðuð reglulega í nánú samstarfi við atvinnulífið. Örar tæknibreytingar, stafræn þróun, gervigreind og auknar kröfur um sjálfbærni kalla á að námsinnihald, kennslubúnaður og aðstaða skóla endurspegli raunverulegar þarfir atvinnulífsins. Efla þarf reglubundið samstarf skóla og fyrirtækja um þróun námskráa, kennsluhætti og starfsþróun kennara svo nemandur öðlist þá færni sem þarf til að takast á við störf framtíðarinnar.

Jafnframt þarf að efla Nemastofu atvinnulífsins sem mikilvægan tengilið milli iðnskóla, nema og fyrirtækja. Tryggja þarf Nemastofu skýrt hlutverk og trausta fjármögnun til að fjölga tækifærum til vinnustaðanáms, styðja við fyrirtæki sem taka nema og greiða fyrir samfelldri námsframvindu. Þar sem iðnnám felur í sér bæði skólanám og vinnustaðanám þarf að horfa á námsferilinn í heild og tryggja að skortur á vinnustaðanámi tefji ekki námslok. Fylgjast þarf með framboði vinnustaðanámsplássna, bið eftir námssamningum og fjölda þeirra sem ljúka sveinsprófi.

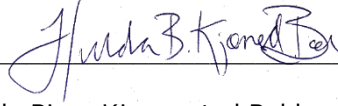
Lokaorð

Samtök iðnaðarins leggja áherslu á að menntastefna til framtíðar byggist á heildstæðri sýn á mannauðspörf samfélagsins. Öflug grunnmenntun helst í hendur við að efla grunninn í STEM-greinum, tryggja fjölbreyttar námsleiðir og nægilegt framboð námsplássna. Þá er náið samstarf menntakerfis og atvinnulífs lykilforsenda aukinnar framleiðni, nýsköpunar og samkeppnishæfni Íslands.

Samtökin kalla því eftir sérstakri, mælanlegri og fjármagnaðri aðgerð um eflingu iðn- og starfsnáms sem taki til fjölgunar námsplássna, bættra gagna um námsval og synjanir í iðnámi, nútímaæðingar námskráa og kennsluaðstöðu og eflingar Nemastofu atvinnulífsins.

Markmiðið þarf að vera skýrt, að fleiri komist í það nám sem þeir vilja stunda, fleiri ljúki iðn- og tækninámi og menntakerfið mæti betur framtíðarþörfum samfélags og atvinnulífs. Þannig verður lagður traustari grunnur að verðmætasköpun á Íslandi.

Virðingarfyllst,
f.h. Samtaka iðnaðarins

Hulda Birna Kjærnested Baldursdóttir
Sérfræðingur í mennta- og mannauðsmálum